

ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ, МИСТЕЦТВІ ТА КУЛЬТУРІ
IT-TECHNOLOGIES IN EDUCATION, ARTS AND CULTURE
IT-ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАНИИ, ИСКУССТВЕ И КУЛЬТУРЕ

УДК 37.091.212.2: 37.048

DOI: 10.31866/2617-796x.2.2.2019.187721

Толмач Марина,

викладач кафедри комп'ютерних наук,
Київський національний університет культури і мистецтв,
Київ, Україна
margo.tolmach@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7020-1348>

Гуменчук Анатолій,

кандидат історичних наук,
Київський національний університет культури і мистецтв,
Київ, Україна
topa@ua.fm
<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>

Закусило Валерій,

магістр факультету інформаційної політики
і кібербезпеки,
Київський національний університет культури і мистецтв,
Київ, Україна
zakusilo5@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2904-6550>

СИСТЕМА ТЕСТУВАННЯ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ АБИТУРІЄНТІВ

Метою статті є дослідження і розгляд загальних проблем професійної спрямованості абітурієнтів, визначення основних критеріїв для встановлення відповідності людини певному напрямку діяльності, розробка системи організації та управління профорієнтаційним процесом.

Методами дослідження є методи теорії підтримки прийняття рішень, психологічні методи визначення професійної придатності. У статті проаналізовано підходи до створення систем тестування та аналізу отриманих результатів для формування висновку про оптимальну відповідність людини певній професії.

Новизною проведеного дослідження є запропоновані підходи до розробки системи профорієнтаційного тестування для вибору професії, орієнтовані як на школярів, які по-

стають перед вибором майбутньої професії, так і на дорослих, які бажають змінити сферу діяльності впродовж життя. У роботі визначено критерії для створення системи тестування, яка базується на комплексному підході до визначення як психологічної відповідності певній професії, так і здатності до засвоєння певних професійних знань і вмінь.

Висновки. Отже, розроблена система тестування спрямована на визначення професійних здібностей абітурієнтів (інтерв'юєрів) з метою діагностики професійної спрямованості випускників шкіл, які ще не мають досвіду роботи. Вона поєднує аналіз мотиваційної сфери, особистісних якостей та інтелектуальних здібностей у межах діагностики професійних нахилів. Саме тестування складається з трьох блоків: перший блок діагностує сферу інтересів, другий блок спрямований на визначення рівнів розвитку різних здібностей – чинників розумової діяльності, а третій орієнтований на виявлення особистісних якостей. За результатами тестування відбувається розподіл учнів до профільних класів.

Ключові слова: професійна спрямованість; тестова система; система підтримки прийняття рішень; профпридатність; вміння; виявлення психологічної відповідності; психологічна відповідність сфері діяльності.

Вступ. Сучасній науці властива тенденція до інтенсивної розробки проблем міждисциплінарного характеру, їх розгляду з позицій системно-структурного підходу. До найактуальніших варто зарахувати проблему професійного відбору фахівців, що сформувалася на стику філософії, ергономіки, психології, медицини, соціології, педагогіки тощо. У психологічному словнику визначено, що професійний відбір – це спеціалізована процедура вивчення та ймовірнісної оцінки придатності людей до оволодіння спеціальністю, досягнення необхідного рівня майстерності й успішного виконання професійних обов'язків у типових і специфічно складних умовах. В іншому аналогічному виданні професійний відбір потрактовано як систему засобів, що забезпечують прогностичну оцінку взаємовідповідності людини і професії у тих видах діяльності, які здійснюються в нормативно заданих небезпечних умовах (гігієнічних, мікрокліматичних, технічних, соціально-психологічних), що потребують від людини підвищеної відповідальності, здоров'я, високої працездатності й точності виконання завдання, стійкої емоційно-вольової регуляції. Поняття професійного відбору А. Г. Маклаков формулює як визначення вимог до людини, передбачених тією або іншою професією, й оцінка наявності у конкретної людини індивідуально-психологічних професійно важливих якостей, що дають їй змогу успішно освоювати і здійснювати цю діяльність. Як зазначає М. В. Макаренко, професійний відбір являє собою систему заходів, які дозволяють виявляти осіб, котрі за своїми індивідуальними якостями найбільш придатні до навчання і подальшої професійної діяльності за конкретною спеціальністю. Щодо професійної діяльності військовослужбовців О. Г. Караяні та І. В. Сиромятніков під професійним відбором розуміють систему заходів і засобів, що забезпечують прогностичну оцінку взаємовідповідності людини і професії, вибір на цій основі із групи цивільних людей найбільш відповідних за своїми якостями до певної військової спеціальності й попередження вступу людини на контрактну службу, до якої вона не придатна за віком, станом здоров'я, освітою та психологічними якостями.

Результати дослідження. У житті кожної людини настає час, коли потрібно зробити один з найважливіших виборів у своєму житті – це вибір професії. Якщо зробити помилку – можна марно витратити кілька років власного життя і чималі гроші на навчання. Щоб запобігти таких наслідків, сьогодні в Україні існують центри, які покликані допомогти людині у виборі майбутньої професії за допомогою профорієнтаційного тестування.

Традиційно під час вступу перевіряють лише знання і вміння абітурієнта з окремих предметів, але це не завжди дозволяє визначити його відношення і можливості до спеціальності, якою він хоче оволодіти. Отож, трапляється дуже неефективна система профвідбору, оскільки оцінки, які абітурієнт отримав під час складання вступних іспитів, не завжди можуть бути критерієм профпридатності. Тому до навчальних закладів щороку вступає певна частина молоді, професійно непридатної до своєї майбутньої професійної діяльності. На робочих місцях такі спеціалісти будуть функціонально безпорадними працівниками, адже з багатьох професійно важливих якостей мають негативні показники (<https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13796/>).

Досить важко пояснити саме питання профвідбору, оскільки часто трапляється і таке, що проблема вибору професії повстає впродовж всього життя, а не тільки після закінчення школи. В основу питання профорієнтаційного відбору покладено об'єктивне протиріччя між необхідністю прийняття рішення про професійну придатність людини і можливостями одержання водночас достовірної та надійної інформації.

Найперше під час визначення професійної спрямованості необхідно окреслити показники особистості, які підлягають оцінці, та методики їх визначення, тобто сформулювати вихідні позиції та предмет оцінки. Як підкреслює Т. О. Воробйова, методика профвідбору повинна насамперед передбачати перевірку схильностей і здібностей, які можуть бути передумовою успіху в оволодінні відповідною професійною майстерністю у закладі вищої освіти і надалі – у процесі самостійного вдосконалення своїх знань і вмінь.

Під час профорієнтаційного відбору необхідно враховувати об'єктивні обставини, які утруднюють діагностику певних спеціальних здібностей чи профпридатності до професійної діяльності. Те ж саме стосується і профпридатності, яка являє собою складний комплекс ознак особистості.

Визначаючи методику профвідбору, необхідно враховувати психофізіологічну і психічну організацію людини. Здібності, які не повною мірою розкриті на початку, у майбутньому можуть прогресивно розвиватися, що дозволить спеціалісту в цілому успішно працювати за набутою спеціальністю. Водночас не можна робити висновок про професійну придатність абітурієнта до певної спеціальності за наявності лише окремих, хоч і важливих професійних якостей.

Під час проведення профорієнтації потрібно розробити комплексну оцінку особистості, яка б охоплювала всі головні професійно значимі якості. Такий підхід до діагностики особистості повинен дозволити з найменшою імовірністю помилки дійти висновку про наявність чи відсутність у неї покликання до цього виду праці (<https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13796/>).

У період євроінтеграції для України як європейської держави з ринковою економікою вивчення і запозичення прогресивних ідей у галузі освіти інших країн, зокрема Німеччини, має велике значення. Важливу роль відіграє і профорієнтація.

Профорієнтаційну роботу у ФРН вивчають такі німецькі науковці, як Г. Абель, Г. Дедерінг, Г. Дауенгауер, Г. Дібберн, Г. Штеффенс та ін.

Було поставлено за мету дослідити історію профорієнтаційної роботи в Німеччині, зокрема, як вводили предмет «Вибір професії» у різних типах шкіл.

Необхідність профорієнтації в загальноосвітніх школах Німеччини виникла у середині 50-х років. Тоді (у період відбудови після Другої світової війни) під час переходу зі школи у світ професії молодь зіткнулася з багатьма проблемами. Причиною цього був недостатній рівень освіти і нестача робочих місць. З огляду на це потрібно було покращувати освіту майбутніх фахівців (Abel, 1956, s.262-277).

Молодь, що йшла на виробництво, яке відбувалося без шкільної підготовки, стикалася зі значними проблемами. Крім того, були зауваження щодо роботи профконсультаційних служб, які майже не брали до уваги стан професійного дослідження.

Г. Абель у декількох публікаціях порушив питання педагогічно-дидактичних проблем професійної освіти (Schelsky, 1957). Саме тоді професійна педагогіка могла спиратися на соціологічні та соціально-психологічні дослідження ситуації серед молоді. Зокрема, Гельмут Шельський у своєму відомому дослідженні «Скептичне покоління» зазначає складність і постійну зміну професійних можливостей молоді (Dedering, 2002, s.17-31). Він пропонував продовжити навчання в школі на рік або два, щоб здійснити підготовку учнівської молоді до вступу у світ професії (Dibbern, 1983).

Спочатку міркування стосувалися лише загальноосвітніх шкіл. Георг Кершернштейн вважав, що першим завданням школи є підготовка учнів до певної професійної галузі. Він пропонував відновити те виховання, яке було започатковане ще в XVII ст. (Abel, 1956, s.262-277). Унаслідок розгляду історичних підходів було спричинено конкретизацію дискусії щодо специфіки школи. Водночас переважала думка, що профорієнтація передусім має бути спрямована на професійно обдарованих і стосуватися народної школи. Отож, введення дев'ятого року навчання в народній школі було обґрунтованим. Це привело до того, що дискусія з профорієнтації обмежилася народною школою. Широко обговорювали питання, як підготувати учнів до вступу у світ праці й професії. Також вводили практику на виробництві. У цьому деякі народні школи, наприклад Гамбурга, Берліна, мали досвід ще з початку – середини 50-х років.

Для початкової стадії профорієнтації були характерними два протилежних напрями. З одного боку, її перспективи звужилися до народної школи, з іншого – розширилося коло проблем (Dibbern, 1983; Schelsky, 1957).

Із середини 60-х років (з початком реформи освіти) Німецький комітет з питань системи виховання та освіти ввів шкільну профорієнтацію до складу шкільних навчальних предметів (Arbeitslehre).

Цей комітет рекомендував продовжити термін навчання в основній школі до десяти років. Він вважав професію «дидактичним центром» нової форми школи і розглядав її загалом як «початковий етап професійно-освітнього шляху».

З таких пропозицій, на які мало великий вплив вчення Г. Абеля (адже він був членом Німецького комітету) (Schelsky, 1957), впливає, що цей предмет повинен також надавати допомогу у виборі професії. Німецький комітет не зосереджував увагу на тому, щоб конкретніше визначити цю підготовку до вибору професії, головню акцентував на практичній роботі в школі та практиці на виробництві.

На підставі нечітких уявлень Німецького комітету щодо теми профорієнтації виникла велика потреба в її роз'ясненні. Водночас існували нові теорії щодо професійної орієнтації (наприклад, Шарманн, Яйде, Дагайм), які могла використовувати шкільна професійна орієнтація (Dedering, 2002, s.17-31). Крім цього, у другій половині 1960–х років виникли проблеми у професійній освіті (незайняті навчальні місця, незадоволеність тих, хто вчиться, переривання навчання). З огляду на це більше уваги почали зосереджувати на професійній орієнтації. З одного боку, були дидактичні принципи (Віманна, Блакертца, Клафка, Штратманна, Кайзера) підготовки до вибору професії в школі (Dibbern, 1983); з іншого – були інші освітньо-політичні установи й об'єднання. Це свідчить про необхідність узгодження роботи професійної орієнтації в школі. Визначальними в цьому питанні стали висловлювання і пропозиції Конференції міністрів культури (КМК), Ради з питань освіти Німеччини, Федерального відомства з питань праці.

Рекомендації КМК щодо основної школи передбачали спеціальний спецкурс з професійного вибору, який на основі практичної діяльності й теоретичного обґрунтування, а також практики на виробництві має зорієнтувати учнів у професії, яку вони повинні обрати наприкінці 9-го класу (Dedering, 2002, s.17-31).

За рекомендаціями Ради з питань освіти Німеччини у її «Структурному плані для системи освіти» (1970), який містить широке педагогічне, а також суспільно-освітньо-політичне обґрунтування для реформи німецької системи виховання, консультація з професійної освіти належить до завдання системи освіти. Вона доповнює професійну орієнтацію (подає інформацію про шанси в професії), щоб учні могли прийняти правильне професійне рішення (Dibbern, 1983). Вибір навчальних предметів повинен також головню орієнтуватися на професійно-освітні шляхи і професійні вимоги. Так, Рада з питань освіти Німеччини перейняла ідею Німецького комітету про те, що основна школа є початковим етапом професійно-освітнього шляху. Це стосувалося також усіх загальноосвітніх шкіл (Abel, 1956, s.262-277).

Параграф 32 Закону про сприяння праці (1969) зобов'язує Федеральне відомство з питань праці співпрацювати із закладами загальної та професійної освіти. Цей договір про співпрацю був конкретизований «Угодою про співпрацю школи і профконсультації» (1971) між КМК і Федеральним відомством. Згідно з цією угодою співробітництво має здійснюватися профорієнтаційними заходами. Професійна одноосібна консультація, повідомлення про професійну освіту і посередництво в знаходженні закладу для здобуття професійної освіти є завданням Федерального відомства. Своїми підготовчими до вибору професії заходами професійна консультація спирається на пройдений у школі курс «Вступ у світ економіки і праці» (Abel, 1956, s.262-277). Особливо профконсультаційним пунктам при біржах праці доручали тримати зв'язок зі школами своїх регіонів і співпрацювати з учителями. Ця угода створила основу для директив і указів, специфічних

для земель. Спільна підготовка до вибору професії охоплювала різні можливості та форми (Schelsky, 1957), наприклад шкільні бесіди, заходи для батьків, підготовку доповідей, семінари, профінформаційні центри, практику на підприємстві.

Педагогічні та освітньо-політичні пропозиції, особливо згідно з рішенням КМК від 1969 року, спонукали більшість федеральних земель видавати свої навчальні плани, директиви, рекомендації, які стосуються професійної орієнтації, у формі навчального напрямку («праця – економіка – техніка») або рідше у формі інтегрованого навчального предмета в основній школі (Hauptschule) (спеціальній школі (Sonderschule) та єдиній школі (Gesamtschule)). Деякі федеральні землі (наприклад, Берлін, Нижня Саксонія, Нордгайн-Вестфалія) вивчення профорієнтації передбачали в навчальному плані вже наприкінці 60-х років, в інших землях (наприклад, Гессені) це відбулося лише наприкінці 70-х років.

У 70-ті роки реальні школи доклали великих зусиль, щоб надати учням допомогу у виборі професії. Хоча спочатку йшлося про організаційні аспекти (співпраця з профконсультацією, упровадження практики на виробництві), поступово актуальним стало і питання змісту (Abel, 1956). Профорієнтацію вводили як окремий предмет або вона належала до предмета (економіки/політики та ін.) як обов'язкова складова, або була серед предметів для вибору (здебільшого у 9-х і 10-х класах), інколи була завданням багатьох навчальних предметів.

Різними були також дидактичні підходи до професійної орієнтації. Укладачі навчальних програм повинні були брати до уваги особливості ситуації в школах федеральних земель (поточні предмети, обладнання, освіта педагогічного персоналу тощо), на них, безумовно, впливали втручання політики, орієнтувалися щоразу на певні концепції, які більшою чи меншою мірою були спірними. Крім того, вимога щодо співпраці школи і профконсультації в навчальних програмах і на практичних заняттях виконувалася рідко. Зважаючи на цю ситуацію, Федеральне відомство з питань праці 1974 року доручило науковцям (Гаралду Дібберну, Францу Йозефу Кайзеру і Адольфу Келлю) розробити рецензію навчальної програми до предмета «Вибір професії», яка б брала до уваги наявні педагогічні підходи та освітньо-політичні рекомендації (Dibbern, 1983).

Автори надали шкільній профорієнтації як предмету певне місце. Вони розуміли її як обов'язковий навчальний предмет для всіх учнів дев'яти-, десятирічної школи. Заняття з вибору професії мало б бути спільним завданням Федерального відомства і школи. Його глобальне завдання – забезпечення готовності до вибору професії, яку розглядали як «набуття кваліфікації для прийняття перших професійних і освітніх рішень з перспективою планування довготривалого індивідуального планування професійного шляху» (Schelsky, 1957). Воно містить з огляду на головні умови професійного шляху такі підзавдання:

- аналіз сімейної і шкільної ситуації (із соціального погляду) тих, хто обирає професію;
- аналіз професійної освіти як можливості пристосування до вимог професійної діяльності;
- аналіз умов особливостей праці, з якими молодь може зіткнутися в подальшій професійній роботі.

У 80-ті роки були спроби по-новому визначити шкільну профорієнтацію і поставити її на нову основу в навчальних програмах. Необхідність цього вбачали у змінах професійної орієнтації, поглядах і способах поведінки молоді й у структурних змінах світу праці (Schelsky, 1957).

Важливим пунктом теоретичних праць про профорієнтацію була реалізація підприємницьких стратегій щодо пристосування до умов праці у зв'язку із введенням нових технологій та організаційних структур. Це передбачало, передбачає і сьогодні розширення потенціалу працівників, перебування яких на підприємстві часто було короткотерміновим. Зважаючи на це, робітники опинилися серед нових орієнтаційних і кваліфікаційних проблем, як-от часті зміни професії, постійне «перенавчання» або підвищення кваліфікації.

Відповідно до теоретичних зусиль навчальні плани з профорієнтації були перероблені. Це відбулося в більшості федеральних земель на початку – у середині 1980-х років; у деяких (наприклад, Бремені, Гамбурзі та Гессені) – в 1990-х роках.

У новому формулюванні підготовка до вибору професії, на противагу до 1960–1970-х років, була розширена. Проте найновіші досягнення з профорієнтації майже не були відображені в навчальних планах. Майбутній розвиток професії, кваліфікації та професійної освіти було випущено з уваги. Передбачене заняття з вибору професії було спрямоване, як і раніше, на надання профорієнтаційної інформації. Водночас більше почали використовувати послуги позашкільних закладів, наприклад бірж праці (відвідування профінформаційних центрів) і виробництва (практика на підприємствах) (Dibbern, 1983).

Зазначається, що дослідження свідчили про те, що школа як чинник впливу на рішення професійного вибору в очах учнів перебуває на останньому місці після батьків, практики на підприємстві, профконсультації та друзів (Dedering, 2002, s.17-31). Це твердження мало би стати поштовхом для предмета з вибору професії до того, щоб подумати про свої змістовні переваги. Вони полягають передусім у наданні профорієнтаційних зв'язків, тому що для підготовки до конкретного професійного вибору інші задіяні в цьому інстанції та особи мають кращі передумови.

На тлі дискусії про нову загальну освіту були спроби більше закріпити в гімназіях технічні, економічні та профорієнтаційні основи. Допомога під час вибору професії повинна стосуватися не тільки «практично обдарованих», а й усіх учнів. З огляду на те, що все більше гімназистів прагнуть оволодіти практичними професіями, підготовка до вибору професії стала необхідною.

У 1989 році КМК ухвалює низку документів, які актуалізують Рекомендації щодо основної школи від 1969 року та поширюють їх на всі загальноосвітні заклади дев'яти/десяти років навчання (Dibbern, 1983). Вважали, що підготовка до вибору професії можлива як окремий предмет, разом з іншими предметами або як їхня складова. Заразом з технікою, економікою, домашнім господарством професія становить власну предметну галузь. Рішенням від 1993 року КМК зобов'язала вищенаведені загальноосвітні заклади подавати учням «Вступ у світ професії і праці» (Abel, 1956, s.262-277). Проте це завдання не було конкретизоване, тому федеральні землі могли ознайомлювати учнів із світом праці і професії згідно зі своїми уявленнями. Оскільки нові федеральні землі під час розробки навчальних планів більшою чи меншою мі-

рою покладалися на навчальні плани старих федеральних земель, західнонімецька профорієнтація зазнала також регіонального розширення (Dedering, 2002, s.17-31).

У 1990-х роках стало очевидним, що вибір професії є процесом, який не може обмежуватися загальноосвітніми навчальними закладами нижчого рівня (Sekundarstufe I). Унаслідок цього відбулися також спроби щодо врегулювання питання профорієнтації в загальноосвітніх закладах вищого рівня (Sekundarstufe II). З цього приводу в 1992 році КМК, Федеральне відомство з питань праці та Конференція ректорів вищих шкіл ухвалили спільні Рекомендації щодо співпраці школи, профконсультації та консультації при вищих навчальних закладах. Згодом уряди майже всіх федеральних земель видали укази про профорієнтацію і орієнтацію на навчання у вищих навчальних закладах, у гімназіях.

Інституційне та регіональне розширення професійної орієнтації, як і варіанти навчальних планів, лише частково брало до уваги розвиток теоретичних аспектів профорієнтації (Dibbern, 1983).

Отже, профорієнтаційна робота є невід'ємною частиною навчального процесу ФРН вже багато років, їй надається велике значення з боку держави і сьогодні.

Було розглянуто основні принципи управління профорієнтаційним процесом та форми організації профорієнтаційного процесу.

Основним об'єктом профорієнтаційної діяльності є зайняте та незайняте населення, у тому числі молодь, що навчається, вивільнювані працівники та особи з обмеженою працездатністю.

Головною метою профорієнтаційної роботи є сприяння специфічними методами посиленню конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення.

Профорієнтаційна робота має 3 окремих етапи:

– профорієнтаційна робота у школі. Основне завдання профорієнтації на цьому етапі – професійна просвіта та визначення здібностей і професійних намірів учнів;

– профорієнтаційна робота у позашкільних навчальних закладах. Для цього етапу характерна систематизація досвіду, знань, умінь, навичок, набутих на першому етапі;

– профорієнтаційна робота у професійному середовищі. Її особливістю є насамперед професійна адаптація.

Сьогодні методики профорієнтації активно впроваджуються не тільки в Україні, але й у всьому світі, оскільки проблема психологічної невідповідності людини обраній професії є досить актуальною.

Закордонні університети пропонують багато цікавих спеціальностей. Зробити правильний вибір важко навіть тим, хто визначився з майбутньою професією ще в школі. На допомогу приходять методи профорієнтації, однак і тут є нюанс: тест повинен бути сучасним, адаптованим під конкретний регіон та враховувати нові професії. Однією з таких систем є комплекс «Магеллано Університет» («Magellano»). Профорієнтаційний тест «Magellano» розробила італійська компанія Giunti Psychometrics – визнаний лідер на ринку профорієнтації в Європі (<https://proekt-obk.com/service/proforijentuvannja>). Методика «Магеллано Університет» сертифікована Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи НАПНУ та адаптована для України. Наразі це один

із найкращих профорієнтаційних комплексів на теренах нашої держави. «Магелано Університет» – це комплекс з п'яти профорієнтаційних тестів для учасників віком від 14 до 21 року. Серед критеріїв виміру:

- математичні, вербальні та абстрактні здібності;
- професійні інтереси;
- культурні інтереси;
- мотивація до навчання;
- уміння впоратися з труднощами в навчанні.
- Методика допомагає:
- виявити здібності до різних видів діяльності;
- визначити сферу, в якій абітурієнт зможе найкраще себе проявити та реалізувати;
- обрати оптимальну спеціальність та вищий навчальний заклад;
- визначити, які курси варто пройти додатково до основної спеціалізації.

Одним з таких ресурсів в Україні є тематичний ресурс «Освіта в Україні» (<https://osvita.ua>), який присвячений освіті в Україні та за її межами і є актуальним джерелом інформації у цій сфері. Тематика матеріалів, які розміщують на сайті, відповідає інтересам цільової аудиторії: педагогів, абітурієнтів, студентів, учнів, батьків, людей, які зацікавлені у вивченні іноземних мов і навчанні за кордоном, а також одержанні другої вищої чи бізнес-освіти.

У цьому ресурсі представлений проєкт – платформа «Потенціал» – безкоштовного центру з профорієнтації для аудиторії від 14 до 60 років. Тут мова йде про роботу з професіоналом – психологом або кар'єрним консультантом. Проєкт пропонує курси для охочих дізнатися свою професію. Автором є сертифікований спеціаліст з кількох міжнародно-визнаних профорієнтаційних методик для різного віку. Проєкт пропонує комплексний підхід до роботи над профорієнтацією, який містить як розвиток особистісних навичок, самопізнання, збільшення та систематизацію знань про світ і конкретні життєво-необхідні навички, так і зустрічі із представниками різних професій, що є цікавими для слухачів. Особливо увагу зосереджено на діагностиці професійної спрямованості та особистій консультації для кожного клієнта. Після проходження проєкту платформи «Потенціал» можна обрати Вищий навчальний заклад, зайшовши на сторінку ресурсу «Довідник ВНЗ».

Комплекс тестування «Профорієнтатор» (<https://proforientator.ru>) має декілька відділів і в Україні. Тут є можливість пройти безкоштовні тести на визначення професії, але є і багато послуг платних. Так, після тестування надають результати порівняння у вигляді списку найбільш близьких за профілем професій з відповідними коефіцієнтами подібності. Але лише психолог може точно відповісти на низку питань: які професії і чому підходять учню на основі аналізу інтересів, здібностей і рис характеру; в яких вузах можна отримати відповідну освіту; як розвинути «запущені» сфери інтелекту; в яких тренінгах рекомендують взяти участь. І робота психолога, звичайно, не безкоштовна. Так само, як і визначення потрібного ВНЗ на цьому ресурсі. Але всі переглянуті ресурси не є вебсистемами підтримки прийняття рішень. Адже у вебдодатку має бути реєстрація користувача, власний кабінет, аби потім була можливість авторизуватись і, якщо треба, виправити деякі відповіді, пройти тест знову, переглянути ще раз кожний з університетів, додати або змінити результати зовнішнього незалежного оцінювання, щоб побачити деякі зміни в списку ВНЗ.

Серед українських профорієнтаційних проєктів слід відзначити проєкт Join_IT, розроблений і запроваджений IT-асоціацією України. Join_IT – це всеукраїнський профорієнтаційний проєкт, який покликаний закласти фундамент для розвитку нової когорти висококваліфікованих IT-фахівців у нашій країні через залучення молодого покоління до сфери інформаційних технологій (<https://joinit-meetings.com.ua/>).

За 7 років реалізації було охоплено майже всю територію України, де більше 30 000 школярів взяли участь у проєкті (з 25 міст України), які змогли більше дізнатися про переваги та особливості роботи в IT-індустрії під час інтерактивних занять та живого спілкування з фахівцями й експертами галузі.

Інтернет-порталом передбачено створення бази даних спікерів, які зазначають тему своєї доповіді та контактні дані. Навчальний заклад може подати заявку на зустріч зі спікером та обрати цікаву саме для своєї аудиторії тему. А також створено функцію для карт гугл з відображенням місць, які позначаються трьома типами маркерів: зустрічі, які відбулися; заплановані зустрічі, не підтверджені спікером (заявки від шкіл), або заплановані зустрічі, не підтверджені школами (заявки від спікерів); заплановані зустрічі, підтверджені обома сторонами.

У психологічній літературі існують різноманітні підходи до визначення психологічних чинників прийняття рішення про вибір професії. Багато дослідників дотримуються думки щодо вибору професії як вибору діяльності. Професійне самовизначення розглядають як процес розвитку суб'єкта праці. У контексті розуміння професії як вибору діяльності поширена також думка, що основною детермінантою правильного вибору є професійний інтерес або професійна спрямованість. Дехто з авторів дотримується погляду щодо вибору професії як окремого випадку соціального самовизначення, тобто вибір професії – соціально задане явище, яке визначається насамперед соціальними характеристиками професії.

Висновки. У ході дослідження було враховано всі недоліки і переваги вебсистеми підтримки прийняття рішень абітурієнтом у виборі професії і закладу вищої освіти, також створено нову систему проведення профорієнтаційного тестування. Проаналізувавши наявні аналоги, було визначено цілі та функції системи, обрано вебсистему підтримки прийняття рішення та її методи, спроектовано базу даних і систему, встановлено зв'язки між таблицями, представлено схему даних, реалізовано вебсистему підтримки прийняття рішень. Подальший розвиток систем підтримки прийняття рішень відбувається за принципом ускладнення інтелектуальних інформаційних технологій, здатних більш глибоко описувати проблемні ситуації з різних поглядів. Опис проблемної ситуації будується не тільки на виділеній ситуації, а й на індивідуальному сприйнятті її людиною. Такий програмний продукт спрямований допомогти особі, яка вирішує, дозволяє максимально точно визначити необхідні вимоги та зробити вибір відповідно до потреб абітурієнта. Кілька десятків різноманітних систем реалізують різні методи і підходи до вирішення завдань вибору та підвищення ефективності процесу прийняття рішення, а постійне прагнення організацій до спрощення внутрішніх процесів керує процесом освоєння систем усе нових горизонтів інформаційних технологій. Розроблена система підтримки прийняття рішення дозволяє зареєстрованому абітурієнту визначитися з майбутньою професією, пройшовши тест, і дізнатися, в які заклади вищої освіти є можливість вступити.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Магеллано Університет – новітня профорієнтаційна методика для правильних рішень.* [online] Доступно: <<https://proekt-obk.com/service/proforijentuvannja>> [Дата звернення 10 вересня 2019].
- Освіта в Україні та за кордоном.* [online] Доступно: <<https://osvita.ua>> [Дата звернення 10 вересня 2019].
- Тимченко, О.В., 2016. *Автоматизований психодіагностичний комплекс визначення професійної придатності кандидатів на військову службу в національну гвардію України і навчання у вищих військових навчальних закладах МВС України.* Харків: Національна академія Національної гвардії України. [online] Доступно: <<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4003>> [Дата звернення 10 вересня 2019].
- Центр тестирования и развития «Гуманитарные технологии». *Профориентатор.* [online] Доступно: <<https://proforientator.ru>> [Дата звернення 10 вересня 2019].
- Шляхи вирішення проблеми профвідбору абітурієнтів, 2011. *Osvita.ua.* [online] Доступно: <<https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13796/>> [Дата звернення 10 вересня 2019].
- Abel, H., 1956. Die berufsbildende Schule im Oberbau einer allgemeinen Deutschen Volksschule. *Die Deutsche Schule*, 6, s.262-277.
- Dedering, H., 2002. Berufsorientierung in der Schule. Grundlagen und Praxisbeispiele. Bad Heilbrunn/Obb : Klinkhardt Verlag, s.17-31.
- Dibbern, H., 1983. Berufsorientierung im Unterricht. Verbund von Schule und Berufsberatung in der vorberuflichen Bildung. In: *Beiträge zur Arbeitsmarktund Berufsforschung*, 78. Nürnberg.
- Jion IT. [online] Доступно: <<https://joinit-meetings.com.ua/>> [Дата звернення 10 вересня 2019].
- Schelsky, H., 1957. Die skeptische Generation. Düsseldorf; Köln.

REFERENCES

- Abel, H., 1956. *Die berufsbildende Schule im Oberbau einer allgemeinen Deutschen Volksschule.* Die Deutsche Schule, 6, s.262-277.
- Dedering, H., 2002. *Berufsorientierung in der Schule. Grundlagen und Praxisbeispiele.* Bad Heilbrunn/Obb: Klinkhardt Verlag, s.17-31.
- Dibbern, H., 1983. Berufsorientierung im Unterricht. Verbund von Schule und Berufsberatung in der vorberuflichen Bildung. In: *Beiträge zur Arbeitsmarktund Berufsforschung*, 78. Nürnberg.
- Jion IT. [online] Доступно: <<https://joinit-meetings.com.ua/>> [Accessed 10 September 2019].
- Magellano University – the latest guidance method for making the right decisions.* [online] Available at: <<https://proekt-obk.com/service/profounding>> [Accessed 10 September 2019].
- Osvita v Ukraini ta za kordonom* [Education in Ukraine and abroad]. [online] Available at: <<https://osvita.ua>> [Accessed 10 September 2019].
- Schelsky, H., 1957. *Die skeptische Generation.* Düsseldorf; Köln.
- Shliakhy vyrishennia problemy profvidboru abiturientiv [Ways to solve the problem of the selection of students], 2011. *Osvita.ua.* [online] Available at: <<https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/13796/>> [Accessed 10 September 2019].

Tcentr testirovaniia i razvitiia "Gumanitarnye tekhnologii" [Testing and development center "Humanitarian technologies"]. *Proforientator* [online] Available at: <<https://proforientator.ru>> [Accessed 10 September 2019].

Tymchenko, O.V., 2016. *Avtomatyzovanyi psykhodiahnostychnyi kompleks vyznachennia profesiinoi prydatnosti kandydativ na viiskovu sluzhbu v natsionalnu hvardiiu ukrainyi navchannia u vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladakh MVS Ukrainy* [Automated psychodiagnostic complex of determining the professional suitability of candidates for military service in the National Guard of Ukraine and training at the higher military educational institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Kharkiv: Natsionalna akademiia Natsionalnoi hvardii Ukrainy. [online] Available at: <<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4003>> [Accessed 10 September 2019].

UDC 37.091.212.2: 37.048

Tolmach Maryna,

*Lecturer at the Department of Computer Science,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
margo.tolmach@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7020-1348>*

Humenchuk Anatolii,

*PhD in Historical Sciences,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
topa@ua.fm
<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>*

Zakusylo Valerii,

*undergraduate, Faculty of Information Policy and Cyber Security,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
zakusilo5@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2904-6550>*

TESTING SYSTEM FOR DETERMINING THE PROFESSIONAL ORIENTATION OF ENTRANTS

The purpose of the article is to study and consider common problems of vocational orientation of entrants, to determine the main criteria for determining a person's compliance with a particular area of activity, to develop a system that is used to organize and manage the career-oriented process.

Research methods are methods of decision-making support theory, psychological methods of determining professional suitability. In the article the approaches to creation of systems of testing and analysis of the obtained results are considered in order to form a conclusion about the optimal conformity of a person to a certain profession.

The novelty of the conducted research is the proposed approaches to the development of vocational testing system for the choice of profession oriented both for students who are facing the choice of future profession and for people who want to change the field of activity during life. The criteria for creating a testing system based on a comprehensive approach to determining both the psychological suitability of a particular profession and the ability to acquire certain professional knowledge and skills are defined.

The conclusion of the research article is that the developed testing system is aimed at determining the professional abilities of applicants (interviewers), as well as to diagnose the professional orientation of school graduates who do not have work experience yet. It combines the analysis of the motivational sphere, personal qualities and intellectual abilities within the diagnostics of professional inclinations. The test itself consists of three blocks: the first block diagnoses the sphere of interests, the second block is aimed at determining levels of development of different abilities – factors of mental activity, and the third is focused on the identification of personal qualities. By the way, the test results in the distribution of students to profile classes.

Keywords: vocational orientation; test system; decision support system; professional suitability; ability; detection of psychological conformity; psychological relevance to the field of activity.

УДК 37.091.212.2: 37.048

Толмач Марина,

*преподаватель кафедры компьютерных наук,
Киевский национальный университет культуры и искусств,
Киев, Украина
margo.tolmach@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7020-1348>*

Гуменчук Анатолий,

*кандидат исторических наук,
Киевский национальный университет культуры и искусств,
Киев, Украина
topa@ua.fm
<https://orcid.org/0000-0001-8931-7474>*

Закусило Валерий,

*магистрант кафедры компьютерных наук,
Киевский национальный университет культуры и искусств,
Киев, Украина
zakusilo5@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2904-6550>*

СИСТЕМА ТЕСТИРОВАНИЯ ДЛЯ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ АБИТУРИЕНТОВ

Целью статьи является исследование и рассмотрение общих проблем профессиональной ориентации абитуриентов, определение основных критериев для установления соответствия интервьюера определенному направлению деятельности, разработка

системы, используемой для организации и управления профориентационным процессом.

Методами исследования являются методы теории поддержки принятия решений, психологические методы определения профессиональной пригодности. В статье рассмотрены подходы к созданию систем тестирования и анализа полученных результатов для формирования вывода об оптимальном соответствии человека определенной профессии.

Новизной проведенного исследования являются предложенные подходы к разработке системы профориентационного тестирования для выбора профессионального ориентирования как школьников, которые стоят перед выбором будущей профессии, так и взрослых, готовых сменить сферу деятельности на протяжении жизни. В работе определены критерии для создания системы тестирования, основанные на комплексном подходе к определению как психологического соответствия определенной профессии, так и способности к усвоению определенных профессиональных знаний и умений.

Выводы. Таким образом, разработана система тестирования направленная на определение профессиональных способностей абитуриентов (интервьюеров) с целью диагностики профессиональной направленности выпускников школ, которые еще не имеют опыта работы. Он сочетает анализ мотивационной сферы, личностных качеств и интеллектуальных способностей в пределах диагностики профессиональных склонностей. Само тестирование состоит из трех блоков: первый блок диагностирует сферу интересов, второй блок направлен на определение уровней развития различных способностей – факторов умственной деятельности, а третий ориентирован на выявление личностных качеств. По результатам тестирования происходит распределение учащихся профильных классов.

Ключевые слова: профессиональная ориентация; тестовая система; система поддержки принятия решений; профпригодность; умения; выявления психологического соответствия; психологическое соответствие сфере деятельности.

10.09.2019